

KWARTALNIK
WYDANIE IV/2024

PORADNIK PRAWNY

Powiat Świdnicki

WWW.POMOCPRAWNA.OIC.LUBLIN.PL

WWW.OIC.LUBLIN.PL

WWW.POWIATSWIDNIK.PL

Spis treści

str. 03

Jakie należy podjąć działania po śmierci osoby bliskiej?

Piotr Kaniowski

str. 06

Sygnalista - kim jest sygnalista i jakie ma prawa? Sygnaliści w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej

Piotr Kaniowski

str. 08

Najważniejsze zmiany prawa w 2025 r.

Magdalena Piech

str. 10

Dom Pomocy Społecznej a koszty członków rodziny

Rafał Kuźma

Jakie należy podjąć działania po śmierci osoby bliskiej?

Piotr Kaniowski
Radca prawny

Karta zgonu

Karta zgonu jest to dokument wystawiany przez lekarza, lekarza pogotowia lub ratownika medycznego, który stwierdza zgon. W sytuacji, gdy osoba zmarła wcześniej przebywała w szpitalu lub innej placówce opiekuńczej, kartę zgonu wystawić może prowadzący zakład. Z kolei, gdy do śmierci doszło w wyniku wypadku lub istnieje podejrzenie, że do zgonu doszło w wyniku przestępstwa, wówczas dokument wystawiany jest przez odpowiednie służby.

Karta zgonu zawiera informacje dotyczące osoby zmarłej. Powinny się w niej znaleźć:

- imiona, nazwisko, nazwisko rodowe,
- data i miejsce urodzenia,
- data zgonu,
- płeć,
- numer PESEL,
- przyczyna zgonu,
- miejsce zgonu, miejsce znalezienia zwłok,
- określenie osoby stwierdzającej zgon.

Akt zgonu, na podstawie karty zgonu wystawia Urząd stanu Cywilnego właściwy dla miejsca, gdzie nastąpiła śmierć.

Zgon należy zgłosić w USC w ciągu 3 dni od jego nastąpienia. Wyjątkiem jest śmierć wskutek choroby zakaźnej. W tym przypadku należy zgłosić zgon w ciągu 24 godzin.

Kto jest zobowiązany do zgłoszenia śmierci danej osoby?

Zgon należy zgłosić w USC w ciągu 3 dni od jego nastąpienia. Wyjątkiem jest śmierć wskutek choroby zakaźnej. W tym przypadku należy zgłosić zgon w ciągu 24 godzin.

- małżonek, dzieci zmarłego
- najbliżsi krewni
- osoby mieszkające w lokalu w którym zgon nastąpił
- osoby, które były obecne przy śmierci lub zauważyły osobę zmarłą
- administrator budynku, w którym zgon nastąpił

Gdy śmierć nastąpiła w szpitalu, domu opieki, hospicjum – zgłoszenia dokonuje placówka.

Do uzyskania aktu zgonu potrzebny jest również:

- dowód osobisty osoby zmarłej,
- w przypadku jego braku oświadczenie zawierające dane zmarłego
- odpis aktu urodzenia – w przypadku dzieci

Skrócony odpis aktu zgonu wydawany jest bezpłatnie w 3 egzemplarzach, kolejne odpisy są wydawane na wniosek, za uiszczeniem opłaty skarbowej

Pogrzeb

Wszelkie formalności związane z pochówkiem zorganizuje wybrany zakład pogrzebowy. Podobnie zakład pogrzebowy może dopełnić formalności związanych z otrzymaniem zasiłku pogrzebowego.

W przypadku samodzielnego wnioskowania o zasiłek pogrzebowy warto wiedzieć, **kto może ubiegać się o zasiłek**. Należy on się osobie lub podmiotowi, który zajął się pochówkiem zmarłego. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) są to:

- członkowie rodziny,
- pracodawca,
- dom pomocy społecznej,
- gmina,
- powiat,
- osoba prawna kościoła lub związku wyznaniowego,
- osoba obca

Na kwotę świadczenia nie ma wpływu wysokość kosztów pochówku. Bez względu na to, czy koszty będą przewyższać wysokość zasiłku, będzie on wynosił tyle samo.

W celu otrzymania zasiłku pogrzebowego należy złożyć wniosek o wypłatę świadczenia oraz dołączyć do niego akt zgonu osoby zmarłej, oryginały rachunków związanych z pochówkiem, odpis aktów stanu cywilnego twój oraz zmarłego oraz potwierdzenie płatnika składek o podleganiu ubezpieczeniom emerytalnym oraz rentowym.

Na złożenie wniosku jest 12 miesięcy od dnia zgonu osoby. Po upływie tego czasu dochodzi do przedawnienia roszczeń.

Odprawa pośmiertna

W sytuacji, gdy osoba zmarła była zatrudniona w oparciu o umowę o pracę, można ubiegać się o wypłatę pośmiertnej odprawy. Jest to świadczenie, które przysługuje członkom rodziny zmarłego i jest ono dzielone po równo każdej uprawnionej osobie.

Kwota świadczenia wynosi wysokość:

- jednomiesięcznego wynagrodzenia – przy zatrudnieniu krótszym niż 10 lat,
- trzymiesięcznego wynagrodzenia – przy zatrudnieniu wynoszącym 10 lat,
- sześciomiesięcznego wynagrodzenia – przy zatrudnieniu wynoszącym 15 lat.

Takie świadczenie po osobie zmarłej jest zwolnione z odprowadzania składek, ale potrącany jest podatek. W celu otrzymania odprawy musisz złożyć wniosek, do którego dołączyć musisz akt zgonu osoby zmarłej.

ZUS

Kolejnym krokiem jest dopełnienie formalności związanych z ewentualnym uzyskaniem renty rodzinnej po zmarłym. Takie prawo można mieć, jeśli zmarłemu przysługiwało prawo lub spełniał warunki do otrzymania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy.

Do renty uprawnieni są:

- dzieci osoby zmarłej – do czasu ukończenia 16 lub 25 lat, warunkiem otrzymywania świadczenia jest kontynuowanie nauki; tym dzieciom, które stały się całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 16 lub w trakcie trwania nauki przed 25 rokiem życia,
- wdowa/wdowiec – zyskują prawo do otrzymywania renty w chwili, gdy w chwili zgonu współmałżonka mieli ukończone 50 lat lub byli niezdolni do pracy, jeśli do zgonu doszło wcześniej, a co najmniej jedno z dzieci kontynuuje naukę, wdowa lub wdowiec ma prawo do otrzymywania renty do chwili, gdy dziecko ukończy 18 rok życia,
- rodzice osoby zmarłej – mogą otrzymać rentę po zmarłym, jeśli spełniają warunki takie same jak wdowa lub wdowiec oraz w sytuacji, gdy ich zmarłe dziecko w sposób znaczący przyczyniło się do ich utrzymania.

Renta rodzinna wynosi określony procent renty, która przysługiwałaby zmarłemu z tytułu niezdolności do pracy. W przypadku, gdy renta jest dzielona, otrzymać można:

- 85% - dla jednej osoby uprawnionej,
- 90% - dla dwóch osób uprawnionych,
- 95% - dla trzech i więcej osób uprawnionych.

W celu otrzymania renty rodzinnej należy zgłosić się do najbliższej placówki ZUS i złożyć wypełniony wniosek, którego wzór można znaleźć na stronie internetowej ZUS-u. Do wniosku należy dołączyć akt zgonu osoby zmarłej oraz odpisy aktów urodzenia oraz aktów stanu cywilnego, które stwierdzają stopień pokrewieństwa osób uprawnionych do otrzymania świadczenia.

Spadek

Po śmierci bliskiej osoby może należeć się spadek, który można przyjąć lub odrzucić. Jest na to 6 miesięcy od chwili, w której dowiedziano się o tytule powołania czyli dowiedzeniu się o śmierci zmarłego. Jest to ważny termin, szczególnie dla tych osób, które nie pozostawały w bliskich relacjach ze zmarłym mimo bliskiego pokrewieństwa.

Oświadczenie dotyczące przyjęcia lub odrzucenia spadku dokonuje się przed sądem lub przed notariuszem.

Ubezpieczenia, umowy, zobowiązania

W sytuacji, gdy doszło do śmierci bliskiej ci osoby, należy pamiętać o różnych zobowiązaniach finansowych zmarłego. Jeśli taka osoba posiadała **ubezpieczenie na życie**, należy zgłosić fakt zgonu ubezpieczycielowi – można wówczas otrzymać odszkodowanie z tytułu śmierci osoby ubezpieczonej.

Wszędzie, gdzie zmarły posiadał jakieś zobowiązania i umowy, należy zgłosić śmierć, a w tym celu potrzebna może być kopia aktu zgonu zmarłego.

Ubezpieczenie na życie to umowa, która zapewnia wypłatę świadczenia po śmierci ubezpieczonego. Nie wiąże się ona z przyjęciem lub odrzuceniem spadku. Suma ubezpieczenia nie wchodzi zatem w część spadku.

Ubezpieczony w umowie powinien wskazać osoby uprawnione do otrzymania świadczenia (uposażonych). Mogą to być dowolnie wybrane osoby i nie muszą to być krewni. Oznacza to, że pomimo prawa do dziedziczenia po zmarłym, można nie otrzymać świadczenia z tytułu śmierci, jeśli w umowie wskazana została inna osoba.

Ubezpieczenie na życie wypłaca odszkodowanie z tytułu śmierci ubezpieczonego osobom, które zostały przez niego wskazane w umowie, w wyznaczonej części. Jeśli uposażeni nie zostali wymienieni w umowie, wówczas świadczenie wypłacone zostaje bliskim uprawnionym do dziedziczenia z zachowaniem ich kolejności.

Odszkodowanie nie zostanie zrealizowane, gdy doszło do zdarzenia, które zostało ujęte w umowie w punkcie o wyłączeniach odpowiedzialności lub podczas trwania karencji.

Wyłączenie odpowiedzialności to określenie, które precyzuje w jakich okolicznościach ubezpieczyciel ma prawo odstąpić od umowy. Dotyczy to np. zgonu w wyniku samobójstwa przed upływem 2 lat od zakupu polisy. Świadczenie może również nie zostać wypłacone, gdy ubezpieczony zginął z powodu popełnienia czynu prawnie zabronionego. Wszystkie szczegóły dotyczące warunków wyłączenia odpowiedzialności opisane są w dokumencie OWU (Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia).

Na wypłatę świadczenia wpływ ma również karencja. Jeśli np. do śmierci doszło w ciągu miesiąca od zakupu ubezpieczenia, ubezpieczyciel może odmówić wypłaty pieniędzy. Karencja określa okres ochronny między zawarciem umowy, a rozpoczęciem pełnej ochrony w danym zakresie.

Na odszkodowanie z polisy czekać się do 30 dni od chwili zgłoszenia tego faktu ubezpieczycielowi. Bardzo często firmy ubezpieczeniowe wypłacają środki wcześniej, jednak czas ten może się wydłużyć.

Sygnalista – kim jest sygnalista i jakie ma prawa? Sygnaliści w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej

Piotr Kaniowski
Radca prawny

Sygnalista jest to rola, która bezpośrednio wzięta się od angielskiego terminu whistleblower. To osoba, która bez żadnych konsekwencji prawnych identyfikuje wszelkie przejawy nieprawidłowości zachodzących w organizacji czy zakładzie pracy, a następnie raportuje to swoim bezpośrednim przełożonym. Zgodnie z dalszą ścieżką eskalacji, w przypadku braku reakcji ze strony kierownictwa firmy, sygnalista może dane nieprawidłowości zgłosić do następnej instancji.

25 września 2024 r. weszła w życie ustawa z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów, która jest implementacją unijnej dyrektywy w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii. Wyraźną decyzją ustawodawcy przepisy dotyczące zgłoszeń zewnętrznych, w tym te które określają kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące sygnalistów wejdą w życie 25 grudnia 2024 r. Ustawa nakłada na RPO nowe zadania związane z przyjmowaniem zgłoszeń zewnętrznych, ich wstępną weryfikacją i przekazywaniem do właściwych organów publicznych w celu ich rozpoznania. W ramach Biura Rzecznika Praw Obywatelskich został utworzony Zespół do spraw Sygnalistów, który będzie zajmował się przyjmowaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń zewnętrznych oraz udzielaniem porad na temat praw i środków prawnych przysługujących sygnalistom.

Obecnie prowadzone są prace mające na celu przygotowanie Zespołu do Spraw Sygnalistów do realizacji zadań Rzecznika Praw Obywatelskich określonych w ustawie o ochronie sygnalistów. W szczególności opracowywany jest projekt procedury zgłoszeń zewnętrznych oraz podejmowane są inne działania związane z wykonywaniem zadań dotyczących przyjmowania zgłoszeń przez RPO. Równie istotnym obszarem działalności Zespołu będzie udzielanie informacji oraz porad na temat praw i środków ochrony prawnej przysługujących sygnalistom oraz osobom pomagającym w dokonaniu zgłoszenia.

Po wejściu w życie rozdziału 4 ustawy o ochronie sygnalistów Rzecznik Praw Obywatelskich uruchomi kanały dokonywania zgłoszeń zewnętrznych w formie ustnej oraz elektronicznej.

Funkcja sygnalisty powstała ze względu na potrzebę powierzenia komuś obowiązku zgłaszania wszelkich nieprawidłowości, które mogą z jednej strony świadczyć o zaniechaniu a z drugiej świadczyć o działaniu wbrew przepisom i obecnie ustanowionemu prawu.

Istnieją pewne określone warunki, które sprawiają, że dana osoba, będąca najczęściej pracownikiem organizacji może być uznana za sygnalistę. Przede wszystkim jest to osoba, która posiada odpowiednie dowody potwierdzające zachodzące nieprawidłowości w ramach organizacji. Jak organizacja nie ograniczamy się jedynie do definiowania przedsiębiorstw, ale wszelkich innych podmiotów, w tym instytucji publicznych.

Oprócz uzyskania odpowiednich dowodów sygnalista musi wykazać uzasadnioną chęć do podjęcia konkretnych kroków, które mają na celu wyeliminowanie takich zachowań w przyszłości, posługując się sprawdzonymi i potwierdzonymi dowodami. Sygnalista, zgłaszając nieprawidłowość, będącą w sprzeczności z zasadami firmy czy prawem musi wykonać to w dobrej wierze, a nie na zasadzie zemsty, czy złośliwości.

Sygnalistą może być też każda osoba mniej lub bardziej związana z danym podmiotem, w którym zidentyfikowane zostały jakiegokolwiek nieprawidłowości. Niekoniecznie więc musi to być pracownik, a na przykład klient czy partner biznesowy.

Dyrektywa parlamentu Europejskiego i Rady przede wszystkim potwierdza i reguluje kwestie ochrony wszystkich osób, które decydują się na zgłaszanie nieprawidłowości zachodzących w organizacji. Zgodnie z nową dyrektywą sygnalista będzie mógł zgłosić wszelkie nieprawidłowości w ramach kanału wewnętrznego, zewnętrznego oraz w ramach ujawnienia publicznego.

Wraz z wprowadzeniem dyrektywy do polskiego prawa, przed pracodawcami stawia się obowiązek utworzenia procedur oraz kanału, który umożliwi możliwie jak najprostsze zgłoszenie nieprawidłowości.

Kanał ten musi charakteryzować się przede wszystkim poufnością. Nikt z osób nieupoważnionych nie może mieć dostępu do danych sygnalistów. Jedyne przypadki, w których dane sygnalisty mogą być ujawnione to przypadek wejścia zgłoszenia na oficjalną drogę postępowania prawnego.

Dodatkowo kanał zgłoszeń powinien przewidywać możliwość zgłaszania naruszeń w formie ustnej, ale również pisemnej. Kolejny obowiązek nałożony na pracodawców to nakaz prowadzenia stosownego rejestru wszelkich zgłoszeń dokonanych przez sygnalistów, a także zapewnienie bezwarunkowej ochrony wszelkim osobom, które decydują się na zgłoszenie naruszeń.

Ochrona sygnalisty polega na braku możliwości realizacji jakichkolwiek działań w ramach zemsty za zgłoszenie naruszeń zasad czy prawa w organizacji. Mowa tutaj o zwolnieniu z pracy, degradacji stanowiska, zmiany miejsca pracy czy innych zmian, które niekorzystnie wpłyną na sytuację pracownika. Dodatkowo sygnalista nie ponosi żadnej odpowiedzialności tytułem naruszenia obowiązku poufności wobec danych firmy czy tajemnicy firmowej. Jeśli naruszenie tych zasad jest integralną częścią zgłoszenia, sygnalista ma prawo do ich ujawnienia bez żadnych konsekwencji w przyszłości. W końcu obowiązkiem pracodawcy jest udowodnić, że potencjalne działania odwetowe na sygnaliście zostały zrealizowane z wysoce uzasadnionego powodu.

W sytuacji w której sygnalista potrzebuje pomocy prawnej to nie ma zastosowania wymóg składania pisemnego oświadczenia potwierdzającego, że dana osoba nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Przepisy regulujące świadczenie porad prawnych zobowiązują osoby udzielające porad do nieujawniania informacji powziętych w związku z osobą oraz jej problemem prawnym.

Najważniejsze zmiany prawa w 2025 r.

Magdalena Piech
Radca prawny

Nadchodzący nowy rok niesie ze sobą wiele zmian w powszechnie obowiązujących przepisach prawa.

Zmiany będą dotyczyły nowelizacji ustawy o ruchu drogowym. Główną zmianą ma być możliwość zatrzymywania praw jazdy kierowcom, którzy przekroczą o ponad 50 km/h dopuszczalną prędkość na drogach dwukierunkowych, jednojezdniowych również poza terenem zabudowanym.

Od dnia 1 stycznia 2025 roku wzrosną kryteria dochodowe w pomocy społecznej. Zostało ustalone, iż dla osoby samotnie gospodarującej kryterium będzie wynosiło 1010 zł, (oznacza to wzrost o 234 zł, czyli o 30 proc a dla osoby w rodzinie – 823 zł (Oznacza to wzrost o 223 zł, czyli o 37 proc.) Zmiana kwot kryteriów dochodowych wpłynie także na podwyższenie kwot świadczeń pieniężnych, które związane są z ustawą o pomocy społecznej. Kryteria dochodowe w pomocy społecznej podlegają weryfikacji co 3 lata. Poprzednia weryfikacja tych kryteriów miała miejsce w roku 2021.

Zmiana kwot kryteriów dochodowych wpłynie także na podwyższenie kwot świadczeń pieniężnych związanych z ustawą o pomocy społecznej, np.:

- pomoc pieniężna na usamodzielnienie – wzrost o 229 zł (z 1 837 zł do 2 066 zł),
- maksymalny zasiłek stały – wzrost o 229 zł (z 1000 zł do 1 229 zł)
- minimalna kwota świadczenia pieniężnego na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2024 r. poz. 769) – wzrosnie (z 721 zł) do 950 zł, a maksymalna kwota z tego tytułu wzrosnie (z 1450 zł) do 1679 zł.

Ponadto podwyższeniu ulegnie kwota dochodu z 1 ha przeliczeniowego o 114 zł, tj. wzrost z 345 zł do 459 zł.

Kolejnymi istotnymi zmianami są zmiany, które zaczną funkcjonować od 1 stycznia 2025 r. a dotyczą nowych obowiązków dla właścicieli i zarządców istniejących budynków użyteczności publicznej w zakresie udostępnienia stacji ładowania elektryków, o ile parking obiektu ma co najmniej 20 miejsc. Przepis zawarty jest w ustawie o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Obowiązek nie dotyczy jedynie zabytków oraz budynków należących do małych i średnich firm. W tym miejscu należy wskazać, iż *prawo jest bardzo 'elastyczne' w tym zakresie, nie ma bowiem w nim mowy o żadnych karach za brak stacji, nie jest też wskazana instytucja, która miałaby weryfikować czy stacje ładowania zostały wybudowane, to spełniło ono swoją rolę.*

Wraz z początkiem 2025 roku korespondencja z różnymi urzędami i instytucjami publicznymi wejdzie na wyższy – elektroniczny – poziom. Dzięki usłudze e-Doręczeń wymiana pism pomiędzy obywatelami a jednostkami publicznymi może być prowadzona online. Bez opłat, wygodnie, szybko i bezpiecznie. Skrzynkę do e-Doręczeń warto aktywować już teraz, żeby od nowego roku załatwiać więcej urzędowych spraw z każdego miejsca i w dowolnym czasie.

Niektórzy przedsiębiorcy muszą mieć adres do e-Doręczeń. Ten termin dotyczy też większości podmiotów publicznych i przedstawicieli zawodów zaufania publicznego:

- organy administracji rządowej,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- Narodowy Fundusz Zdrowia,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- uczelnie publiczne,
- państwowe i samorządowe instytucje kultury,
- jednostki samorządu terytorialnego (i ich związki oraz związki metropolitarne oraz samorządowe zakłady budżetowe) – w zakresie publicznej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego.

Taką skrzynkę już dziś mogą założyć również obywatele i w ten sposób ułatwić sobie wymianę korespondencji z instytucjami publicznymi od przyszłego roku. Bez konieczności stania w kolejce po odbiór awizowanej przesyłki z urzędu i bez konieczności osobistego składania pism administracyjnych.

Kolejną istotną zmianą jest uchwalona w dniu 27 listopada 2024 r. ustawa, zgodnie z którą **od 2025 roku Wigilia (24 grudnia) będzie dniem wolnym od pracy.** Ustawa ta przewiduje również, że od 2025 r. **trzy niedziele poprzedzające Wigilię będą handlowe.**

Warto także wskazać, iż w dniu 4 listopada 2024 r. opublikowano w Dzienniku Ustaw ustawę z 27 września 2024 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ta wejdzie w życie 1 stycznia 2025 r. i wprowadzi do ustawy o rencie socjalnej nowe świadczenie tj. dodatek dopełniający. Dodatek ten będzie przysługiwał osobom uprawnionym do renty socjalnej, które spełniają jednocześnie dodatkowy warunek tj. posiadają orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji.

Aby dostać dodatek trzeba będzie złożyć wnioski. Kwota dodatku będzie wynosiła 2520 zł. Pierwszy raz ów dodatek będzie wypłacony (razem z rentą socjalną) w maju 2025 r. z wyrównaniem od stycznia. Ustawa przewiduje też coroczną waloryzację dodatku dopełniającego od dnia 1 marca.

Dom Pomocy Społecznej a koszty członków rodziny

Rafał Kuźma
Radca prawny

Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności.

Przesłanki i zasady umieszczenia osoby w DPS

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Osobę wymagającą tej formy wsparcia kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

Osoba wymagająca wzmożonej opieki medycznej kierowana jest przez starostę do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub placówki pielęgnacyjno-opiekuńczej.

W przypadku gdy osoba bezwzględnie wymagająca pomocy lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej lub po umieszczeniu wycofają swoją zgodę, ośrodek pomocy społecznej lub dom pomocy społecznej są obowiązane do zawiadomienia o tym właściwego sądu, a jeżeli osoba taka nie ma przedstawiciela ustawowego lub opiekuna - prokuratora.

Typy domów

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

1. Osób w podeszłym wieku
2. Osób przewlekle somatycznie chorych
3. Osób przewlekle psychicznie chorych
4. Dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie
5. Dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie
6. Osób niepełnosprawnych fizycznie
7. Osób uzależnionych od alkoholu

Decyzja o skierowaniu do DPS

Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.

Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej decyzję wydaje marszałek województwa.

W razie niemożności umieszczenia w domu pomocy społecznej z powodu braku wolnych miejsc, powiadamia się osobę o wpisaniu na listę oczekujących oraz o przewidywanym terminie oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Opłaty

Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca:

1. w domu pomocy społecznej o zasięgu gminnym - ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta) i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
2. w domu pomocy społecznej o zasięgu powiatowym - ustala starosta i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
3. w regionalnym domu pomocy społecznej - ustala marszałek województwa i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.

W zależności od rodzaju placówki, standardu oraz lokalizacji, średni koszt pobytu w DPS w 2024 roku wynosi około 3.500-6.000 złotych w zależności od profilu DPS, lokalizacji oraz standardu.

Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

1. mieszkaniac domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka,
2. małżonek, zstępni przed wstępnymi,
3. gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniac domu ponosi pełną odpłatność.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:

1. mieszkaniac domu, nie więcej jednak niż 70 % swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70 % tego dochodu;
2. małżonek, zstępni przed wstępnymi - zgodnie z umową zawartą z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej;

3. w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
4. w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
5. gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca i jego rodzinę.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wnosić osoby inne niż małżonek, zstępni lub wstępni.

Pobyt w DPS bez zgody

W domu pomocy społecznej bez zgody można umieścić osobę jedynie w związku z wydanym Postanowieniem Sądu w tym zakresie.

Wniosek do sądu składa:

I. właścivi miejscowo ośrodek pomocy społecznej lub kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu;

II. opiekun prawny, jeżeli zachodzą przesłanki wobec osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej do umieszczenia jej w domu pomocy społecznej. Rozporządzenie w sprawie domów pomocy społecznej z dnia 27 lipca 2024 r. określa, iż w przypadku gdy do domu kieruje się osobę na podstawie decyzji kierownika ośrodka pomocy społecznej, wydanie decyzji następuje

na podstawie wniosku osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia lub jej opiekuna prawnego, skierowanego do ośrodka lub centrum właściwego według miejsca zamieszkania tej osoby, rodzinnego wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez pracownika socjalnego, zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w rodzinnym domu pomocy, uzupełnionego wskazaniem pielęgniarskim co do zakresu wymaganych usług opiekuńczych.

Podstawa umieszczenia w DPS bez zgody osoby

I. Całkowite ubezwłasnowolnienie - Kodeks Cywilny w art. 13 § 1 stanowi, iż: osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. § 2: dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską. Ważny jest tutaj fakt, iż aby dokonać wszelkich ważnych czynności przekraczających zwykły zarząd, wymagana jest zgoda Sądu, który nadzoruje opiekuna prawnego osoby ubezwłasnowolnionej. W tej sytuacji zatem przed umieszczeniem osoby w DPS, nawet jeżeli zapadnie decyzja o jej ubezwłasnowolnieniu, wnioskodawca będzie musiał złożyć odrębny wniosek do Sądu w tej właśnie sprawie. To Sąd ostatecznie podejmie decyzję, czy umieszczenie takiej osoby w DPS jest zasadne.

II. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego

- Podobne zasady ustanowione zostały w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego. Mianowicie, osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej (art. 38 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego). Jeżeli osoba, o której mowa w art. 38, lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają jednak zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody. Z wnioskiem takim może wystąpić również kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu. Ponadto jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej orzeka sąd opiekuńczy (art. 39 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

Procedura całkowitego ubezwłasnowolnienia i umieszczenia w DPS bez zgody

Postępowanie w sprawie ubezwłasnowolnienia prowadzi sąd okręgowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania (przy braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca pobytu) osoby, która ma zostać ubezwłasnowolniona. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania mogą zgłosić małżonek takiej osoby, jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo, jak również przedstawiciel ustawowy (art. 545 K.p.c.) i prokurator. Postępowanie w sprawie ubezwłasnowolnienia toczy się z udziałem prokuratora. O umieszczeniu w DPS może orzec jedynie sąd opiekuńczy, którym jest wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego właściwy ze względu na miejsce tej osoby. W tym celu można poprosić o pomoc prokuratora lub gminny ośrodek pomocy społecznej, co potwierdza art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym: „Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy. Obowiązek [ten] ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi. Na wniosek ww. osób lub instytucji, o której mowa sąd opiekuńczy informuje o wszczęciu postępowania z urzędu lub braku podstaw do jego wszczęcia z urzędu.

SKORZYSTAJ Z BEZPŁATNYCH PORAD PRAWNYCH

WWW.POMOCPRAWNA.OIC.LUBLIN.PL

WWW.OIC.LUBLIN.PL

WWW.POWIATSWIDNIK.PL

